

Met Couperus in Rome

'Samen met Couperus flaneren door de straten van het oude Rome'. In de *Volkskrant* op 9 april 1993 verscheen deze recensie van het boekje *Met Couperus in Rome*, van Jeanette E. Koch. Zij promoveerde in 1989 op een proefschrift over de **Koningsromans van Couperus.**

Door Jan van der Putten

Je kunt het boekje ook lezen als een belegen reisgids van Rome. Maar dan zijn er betere handleidingen dan deze, een oude Baedeker bijvoorbeeld. Wie echter literair op stap wil door het Rome van honderd jaar terug, kan behoorlijk uit de voeten met Louis Couperus.

Een paar jaar geleden werd in een plaatsje bij Rome het Nederlandse uitgeverijtje Apeiron (Grieks voor 'grenzeloos') gevestigd. Na een aantal uit het Nederlands vertaalde boeken is nu een Nederlands boek verschenen over Italië. *Met Couperus in Rome* is een boekje met teksten van Couperus. Foto's, gravures en teksten roepen een wandeling door het Rome van een eeuw geleden op. De lezer die Couperus achterna gaat, wordt voortdurend getroffen door aangename schokken van herkenning, of juist van verbazing, omdat de beschreven plaatsen compleet zijn veranderd. En hij wordt vooral getroffen door Couperus' eigen observaties.

Een Rome-reis was in de renaissance een vast onderdeel van de vorming van de Hollandse jongemannen uit de hogere stand. Ze werden er nagenoeg zonder geld op uitgestuurd om zich in de Eeuwige Stad te laven aan de beschavingsbronnen. Een ware proeve van economische en culturele bekwaamheid. In de romantiek raakte een reis naar Rome opnieuw in de mode. In plaats van het paard was er een ultramodern vervoermiddel gekomen: de stoomtrein.

Rome was voor Couperus niet alleen een culturele must, de stad was voor hem ook ideaal om inspiratie op te doen voor zijn literaire werk. In januari 1893 reisde hij hotsend de Alpen over, maar in Florence moest hij spoorlags terug naar Nederland, omdat zijn moeder stervende was. In december van dat jaar bereikten Couperus en zijn vrouw Elisabeth eindelijk Rome. Hij heeft daarna nog zeven andere bezoeken aan Rome gebracht, het laatste in april 1914. Twee bezoeken minder dan hij eigenlijk had gewild: 'En na de tiende winter mag je, met niet te veel zelfbewustheid, verklaren: gestudeerd te hebben aan de Hogeschool der Wereld en iets van Rome te kennen...!'

De eisen die Couperus zich zelf stelt, zijn hoog: 'Weet je, wat er in Rome van je geveerd wordt, als je enigszins de pretentie wil maken Rome te kennen en Rome gezien te hebben? Ten eerste, dat je de geschiedenis - zowel wereld- als kunstgeschiedenis van Romulus tot Bernini - op je duim kent. Dan dat je vast bent geverseerd in Rome's topografieën, van alle die eeuwen door, bijvoorbeeld zoo, dat als je in St. Pieter komt, je oogenblikkelijk ook denkt aan het Circus van Nero en de Basiliek van Constantijn, waarop de Kathedraal als op tronen omhoog rees; dat, in het bont-moderne gewoel van de Pincio, je oogenblikkelijk ook denkt aan Messalina, die er eens haar tuinen had en haar orgieën vierde.

Gelukkig was Couperus niet alleen gevoelig voor Romes geschiedenis - die als nergens anders al zo lang ononderbroken doorgaat - maar ook voor de gewone dingen van alledag. Anders was *Met Couperus in Rome* niet zo'n aardig boekje geworden. Met fragmenten uit zijn reisimpressies, feuilletons en romans (vooral *Langs lijnen van geleidelijkheid*) heeft Jeanette Koch zijn wandelingen gereconstrueerd en er ten behoeve van de lezer één wandeling van gemaakt, die van het Pantheon tot het hotel Excelsior aan de Via Veneto niet langer dan twee uur hoeft te duren.

Lyrisch wordt Couperus als hij schrijft over *de straat*. Dat is voor hem de straat bij uitstek: de Via del Corso, de kaarsrechte weg tussen de Piazza Venezia en de Piazza del Popolo. Hij kijkt er naar de mensen, doet er zijn *straat*-kennissen op en flaneert: 'Ik heb in Holland nooit geflâneerd. Ik flâneer niet in Parijs of Londen. Ik doe in Italië niets anders dan flâneren.'

De grote lusthof Villa Ludovisi is bij Couperus' eerste bezoek aan Rome al veranderd in een wijk van 'alleen maar huizen en huizen, kazernehuizen'. In een nieuw *palazzo* zijn de wereldberoemde antieke beelden van de collectie Ludovisi Boncompagni, eens de trots van de Villa Ludovisi, 'op een zuinigje geherbergd'. De beroemdste van deze beelden zijn sinds kort allerminst zuinigjes geherbergd. Ze zijn nog tot eind april te zien in het ook door Couperus genoemde Palazzo Ruspoli aan de *straat*, dat sinds kort een prestigieuze tentoonstellingsruimte rijk is.

Er staan in het boekje aardige anekdoten, bijvoorbeeld over een in Rome optredende worstelaar, een zekere Eigenman. Die heeft nog nooit van Couperus gehoord. Een deuk in het ego van de auteur: 'Eigenman troost mij door te zeggen: "Ikke kenne wèl een Hollandsche worstelaar...". Dat zal een Friesche neef van mij zijn, licht ik nederig in.'

Verbaasd is Couperus als hij tijdens een herdenkingsmis voor koning Victor Emanuel in het Pantheon merkt dat veel dames zich niet hebben gehouden aan de op de

uitnodiging vermelde kledingvoorschriften: 'Het scheen, dat het onderschrift op de kaarten alleen een beleefd verzoek inhield, dat naar keuze kon ingewilligd worden of niet...!.

Een hoogst actuele observatie. Ze geldt niet alleen voor kledingvoorschriften, maar voor *alle* voorschriften, regels en wetten. Hun dwingende karakter verliezen ze zodra ze moeten worden toegepast. Dan veranderen verkeersregels, wettelijke verplichtingen en alle ge- en verboden in suggesties. Het overnemen daarvan is facultatief. De politici, weten we nu, zijn de eersten geweest om alle regels aan hun laars te lappen.